

RESMİ GENEL LİSELERİN EĞİTSEL AMAÇLARININ “MİSYON” CÜMLELERİNE DAYALI OLARAK ÇÖZÜMLENMESİ

ANALYSIS OF EDUCATIONAL PURPOSES OF GENERAL PUBLIC HIGH SCHOOLS BASED ON “MISSION” STATEMENTS

Murat ÖZDEMİR*

ÖZET: Bu çalışmada Türkiye’deki resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının neler olduğu ve bu amaçların coğrafi bölge, okulun bulunduğu ilin gelişmişlik düzeyi ve il değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği, okulların “misyon” cümlelerine dayalı olarak incelenmiştir. Araştırma, karma araştırma yaklaşımına göre desenlenmiştir. Araştırmanın hedef evreni 3327 resmi genel liseden oluşmaktadır. Bu kapsamda örnekleme alınan okulların 253’ünün misyon ifadelerine ulaşılmıştır. Misyon ifadelerinin analizinde Stemler ve Bebell (1999) tarafından geliştirilmiş olan ve bu araştırma kapsamında Türkçeye uyarlanan rubrik kullanılmıştır. Rubriğin değerlendiriciler-arası güvenilirliği Cohen kapa katsayısı ile sınanmıştır. Bu sinamada kapa katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada Türkiye’deki resmi genel liselerin öncelikli olarak öğrencilerinin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla oldukları saptanmıştır. Resmi genel liselerin en az gerçekleştirmek istedikleri eğitsel amaç, öğrencilerin mesleki gelişimlerini desteklemektir. Okulların eğitsel amaçlarının coğrafi bölge ve ilin gelişmiş düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği ki-kare testi ile sinanmış ve bu sinamalar sonrasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır.

Anahtar sözcükler: eğitsel amaç, okulların amaçları, misyon cümleleri, resmi genel lise.

ABSTRACT: In this study, what the educational purposes of general public high schools were and whether those purposes differed according to variables including geographical region, developmental level of the province and province were examined based on the “mission” statements of the schools. The study was designed according to mixed research approach. The target population of the study consisted of 3327 general public high schools. During the study, 253 school mission statements were reached. Coding Rubric, which was developed by Stemler and Bebell (1999) and adapted to Turkish for the current study, was used in order to analyze the mission statements. Inter-rater validity of the Coding Rubric was tested with Cohen’s kapa coefficient. Kapa coefficient was calculated as .88. In the end it was found that primary educational purposes of general high schools in Turkey were to foster cognitive, social and emotional developments of their students. Vocational preparation was found to be the least desired educational purpose which general public high school authorities wanted to realize. Whether the educational purposes of the schools differed or not according to geographical regions and development level of the province were tested with chi-square tests and it was not found any significant difference.

Keywords: educational purpose, purposes of schooling, mission statements, general public high school.

1. GİRİŞ

Amaçlı bir toplumsal girişim olarak eğitimin birincil mekânı okuldur. Yönetim bilimi perspektifinden kavramsallaştırıldığında okulu, önceden belirlenmiş eğitsel amaçların başarılmasına dönük etkinliklerin planlandığı ve hayata geçirildiği bir örgüt olarak tanımlamak mümkündür. Bu bağlamda King (1984: 25) okulun temel işlevinin “toplumun sahip olduğu kültürel bilgi birikimini, yetişen yeni kuşaklara aktarmak” olduğunu belirtmektedir. Okulun toplumsal işlevlerine odaklanan tartışmaların, iki ana damardan beslendiği söylenebilir. “Geleneksel görüşe göre okulun işlevi, demokratik toplumsal düzenin gelişimine katkı sunmaktır. Buna karşın radikal eğitim kuramcılarında göre okul, toplumda var olan baskı ve egemenlik ilişkilerinin yeniden-üretiminde rol oynayan bir örgüttür” (Giroux, 1989: 129). Okulun işlevine ilişkin eğitimbilimciler arasında süregelen bu tartışmadan da anlaşılacağı gibi okul, bazı çevrelere göre toplumsal gelişme ve ilerlemenin etkin bir aracı, bazı çevrelere göre ise toplumsal statükonun devamında rol oynayan tutucu bir kurumdur.

‘Okulun işlevinin ne olduğu’ sorusu, okulun varlık nedenine ilişkin ontolojik tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Ülkelerin eğitim yasalarında ifade edilen ‘amaç cümlelerinin’

* Yrd. Doç. Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi, mrtozdem@gmail.com

çözülmesi, okulun varlık nedeninin anlaşılmasında önemli bir veri kaynağı olabilir. Ülkelerin kamu yönetimi sistemlerinin örgütlenme biçimi ile eğitim yasalarında ifade edilen amaç cümleleri arasında da bir ilişki olduğu düşünülebilir. Örneğin kamu yönetimi sistemi merkezîyetçi bir anlayışla desenlenen Fransa’da, okulların eğitsel amaçlarının, coğrafi, kültürel ve etnik yerelliklerin göz ardı edilerek, merkezden belirlendiği ifade edilmektedir (Zanten, 2002). Buna karşın ABD gibi bazı ülkelerde ise okul sistemlerinin yerinden-yönetim anlayışına göre yapılandırıldığı görülmektedir. ABD’de ‘okula-dayalı yönetim (ODY)’ anlayışının gelişimi ile birlikte, azınlık durumunda olan ve farklı etnik kökene sahip öğrenci velilerinin okulun yönetsel süreçlerine katılımlarının teşvik edildiği belirtilmektedir (Brown & Hunter, 1998). Okul yönetim süreçlerine veli katılımının sağlanması, okulların eğitsel amaçlarının belirlenmesinde yerel aktörlerin giderek etkin bir rol oynamaya başladıkları şeklinde değerlendirilebilir. Son yıllarda merkezîyetçi yönetim yapısının baskın olduğu pek çok ülkede, eğitim sistemlerinin yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde yapılandırılmaya çalışıldığı görülmektedir (Eskeland & Filmer, 2007; Luengo, Sevilla & Torres, 2005; Phillips, 2003). Kamu eğitim sistemlerinde meydana gelen yerelleşme eğilimi, okulların özerkleşme sürecine hız kazandırmaktadır. Özerk okulun öne çıkan özelliği ise “başta öğretmenler olmak üzere tüm okul toplumunun okulun çeşitli yönetsel süreçlerine katılımlarının sağlanmasıdır” (Schmuck, 1984: 27). Bu bağlamda özerk okulun bir diğer göstergesinin de kendi görev tanımını ve eğitsel amaçlarını belirleyebilme yetkisine sahip olması olabilir.

Görüldüğü üzere eğitim yönetimi sistemlerinde son yıllarda hız kazanan yerelleşme eğilimi, okulların görece özerkleşmesine yol açmaktadır. Böylece okullar kendi yerel koşullarına göre görev tanımları yapabilmekte ve bu yönde eğitsel amaçlar belirleyebilme olanağına kavuşmaktadır. Okulların kendi eğitsel amaçlarını belirleyebilmelerinin ideolojik/düşünsel temelini ‘yeni-kamu yönetimi anlayışının (new-public management)’ koşullandırdığı söylenebilir. Öyle ki son yıllarda pek çok ülkede kamu örgütlerinin yönetimine, özel sektör örgütlerinde geliştirilmiş olan toplam kalite yönetimi, performans yönetimi, insan kaynakları yönetimi ve stratejik yönetim modellerinin uyarlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Özellikle stratejik yönetim, yürürlüğe girmiş olan mevzuat uyarınca aralarında Türkiye’nin yer aldığı birçok ülkenin kamu yönetimi sistemleri için bağlayıcı bir yönetim anlayışı haline gelmiştir. Türkiye’de 2003 yılında yürürlüğe girmiş olan Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), tüm kamu kurum ve kuruluşlarının stratejik plan yapmasını hükme bağlamaktadır (m.9). Kanunun bu hükmü uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) “2006/55 sayılı genelge” ile stratejik planlama çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmalar sonunda MEB’e bağlı tüm okullar 2011-2014 yılları arasını kapsayacak şekilde stratejik plan hazırlıkları yapmış ve bu planları uygulamaya koymuşlardır. Bu planların temel unsurlarından biri okulun kendi görev tanımını, diğer bir ifade ile misyonunu belirlemiş olmasıdır. Oysa Türkiye’de eğitimin ve farklı öğretim kademelerinin amaç ve görevleri Milli Eğitim Temel Kanununda (METK) sıralanmaktadır. Şu halde, KMYKK uyarınca uygulamaya koyulan stratejik planlarda yer alan misyon cümleleri, en azından teorik olarak, METK’da ifade edilmiş olan okulların amaç ve görev tanımlarından farklı olma ihtimali taşımaktadır. Eğer bu varsayım doğru ise, bu durumda eğitimin yerelleş(tiril)mesi süreci, okulların amaç ve görevleri düzeyinde yasal olarak sağlanmış olmaktadır.

İlgili yazın taramalarında okulların işlev, görev ve amaçlarının disiplinlerarası bir yaklaşımla kavranmaya çalışıldığı görülmüştür. Okulların toplumsal işlevleri geleneksel olarak eğitim sosyologları tarafından incelenmektedir (Meyer, 1977; Chapman, 1986; Bennett & LeCompte, 1990; Bourdieu & Passeron, 2000; Ballantine & Spade, 2008). Sosyolojik çalışmaların, okulların eğitsel amaçlarını eğitimin toplumsal işlevleri bağlamında ve makro düzeyde inceledikleri söylenebilir. Okulların amaçları konusunu ‘eğitim ekonomi-politiği’ perspektifinden ele alan eğitimbilimciler ise okulların amaçlarını iktisadi ve politik yönden temellendirmektedir. Bu çalışmalar da sosyolojik çalışmalarla benzer şekilde okulların amaçlarını makro düzeyde kavramakta ve temel olarak okulların ‘ideolojik’ işlevleri üzerinde durmaktadırlar (Bowles & Gintis, 1976; Barton, Meighan & Walker, 1980; Giroux, 1981; Apple, 1995; McLaren, 1998). Eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmaların ise okulları ve okul sistemlerini ‘amaç, yapı ve süreç’ alt-boyutlarında inceledikleri görülmektedir (Balci, 2009). Bu çalışmaların da okulları ve okul sistemlerinin görev ve amaçlarını yine makro düzeyde kavramaya çalıştıkları ve büyük oranda betimsel nitelikte oldukları görülmektedir. Okulların kendileri

tarafından belirlenmiş görev tanımlarını ve eğitsel amaçlarını ampirik olarak çözümlen az sayıdaki çalışmanın ise yerinden yönetim anlayışının hakim olduğu ABD’de yapıldığını saptamak mümkündür (Stemler & Bebell,1999; Stemler, Bebell & Sonnabend, 2011). Ne var ki yazın taramalarında aralarında Türkiye’nin de yer aldığı ve merkeziyetçi yönetsel kültürün ağır bastığı ülkelerde okulların kendi misyon cümlelerinde ifade edilmiş olan eğitsel amaçların neler olduğunu saptamaya yönelik araştırmalarla karşılaşılmamıştır. Ülkenin farklı coğrafi bölgelerinde yer alan okulların misyon cümlelerinde ifade edilmiş olan eğitsel amaçlarının sistematik olarak taranması ve çözümlenmesi, eğitim yönetimindeki yerelleşme sürecinin geldiği yerin belirlenmesinde önemli bir veri kaynağı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı Türkiye’deki resmi genel liselerin ‘misyon’ ifadelerinin çözümlenmesi yoluyla, okulların eğitsel amaçlarının neler olduğunu saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Resmi genel liselerin misyon cümlelerinde ifade edilmiş olan eğitsel amaçlar hangi temalar altında toplanmaktadır ve bu temaların okullar için önem sırası nedir?
2. Resmi genel liselerin misyon cümlelerinde ifade edilmiş olan eğitsel amaçlar arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Resmi genel liselerin misyon cümlelerinde ifade edilmiş olan eğitsel amaçlar (a) coğrafi bölge, (b) okulun bulunduğu ilin gelişmişlik düzeyi ve (c) okulun bulunduğu il değişkenlerine göre sistematik olarak farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırma, karma araştırma paradigmasına göre desenlenmiştir. Karma araştırma, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı bir araştırma yaklaşımıdır. Çalışmada karma araştırma desenlerinden ‘karma yöntem araştırma’ tekniği kullanılmıştır. Bu araştırma tekniğinde araştırmacı, araştırmanın birinci evresinde nitel paradigmayı diğer evresinde ise nicel paradigmayı kullanmaktadır (Balci, 2009: 46). Mevcut çalışmanın birinci evresinde nitel paradigma, ikinci evresinde ise nicel paradigma kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın birinci sorusuna nitel, ikinci ve üçüncü sorularına nicel teknikler kullanılarak yanıt aranmaya çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evrenini Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesinde bulunan toplam 3327 resmi genel lise oluşturmaktadır (MEB, 2011: 88). Araştırma, evrenin tümüne ulaşmanın mümkün olmaması nedeniyle “çok aşamalı örnekleme” tekniği kullanılarak belirlenen örneklem üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada örneklem büyüklüğü belirlemek amacıyla “kuramsal örneklem büyüklükleri” tablosundan yararlanılmıştır. Bu tabloya göre 3327 okuldan oluşan evreni, $\alpha = .05$ anlamlılık ve % 5 hoşgörü düzeyinde 356 okulun temsil edebileceği varsayılmıştır (Balci, 2005: 95). Örneklem seçiminde evren, öncelikle coğrafi bölgeler ölçüt alınarak yedi alt-tabakaya ayrılmıştır. Ardından DPT verilerine göre her bir coğrafi bölge kendi içerisinde “gelişmiş”, “gelişmekte” ve “gelişmemiş” iller olmak üzere üç alt-tabakaya daha ayrılmıştır (Dinçer ve Özasan, 2004). Gelişmişlik ölçütüne göre bölgelerden seçilen her bir üç alt-tabaka içerisinde, resmi genel lise sayısının en fazla olduğu üç il saptanmış ve bu illerin her birinden 17’şer okul, rastgele yöntemle seçilerek araştırma kapsamına alınmıştır. Böylece toplam 357 resmi lise, örnekleme alınmıştır. Tablo 1’de araştırmanın evren ve örnekleme ilişkin sayısal veriler verilmiştir. Tablo’da da izlenebileceği gibi araştırma kapsamında örnekleme giren 357 resmi genel lisenin % 71’inin misyon cümlelerine ulaşılmış ve analizler bu veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Evren ve Örneklemine İlişkin Sayısal Veriler

Bölgeler	Gelişmişlik Düzeyi*	İller	Örnekleme Alınan Okul Sayısı	Misyon İfadesine Ulaşılan Okul Sayısı (N)	Misyon İfadesine Ulaşılan Okul Yüzdesi (%)
Marmara	Gİ	İstanbul	17	17	% 100
	GOİ	Edirne	17	12	% 71
	AGİ	Çanakkale	17	6	% 35
Ege	Gİ	İzmir	17	17	% 100
	GOİ	Manisa	17	10	% 59
	AGİ	Afyon	17	3	% 18
Akdeniz	Gİ	Adana	17	11	% 65
	GOİ	Hatay	17	12	% 71
	AGİ	Osmaniye	17	8	% 47
İç Anadolu	Gİ	Ankara	17	17	% 100
	GOİ	Karaman	17	11	% 65
	AGİ	Aksaray	17	6	% 35
Karadeniz	Gİ	Zonguldak	17	17	% 100
	GOİ	Trabzon	17	17	% 100
	AGİ	Ordu	17	11	% 65
Doğu Anadolu	Gİ	Elazığ	17	17	% 100
	GOİ	Erzurum	17	17	% 100
	AGİ	Bitlis	17	5	% 29
Güneydoğu Anadolu	Gİ	Gaziantep	17	15	% 88
	GOİ	Şanlıurfa	17	15	% 88
	AGİ	Mardin	17	9	% 53
Toplam: 7	Toplam: 21	Toplam: 21	Toplam: 357	253	% 71

*Gelişmişlik düzeyi: Gİ=Gelişmiş il; GOİ=Gelişmekte olan il; AGİ=Az gelişmiş il

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Stemler ve Bebell (1999) tarafından geliştirilmiş olan ve okulların misyon cümlelerini çözümlenmekte kullanılan rubrik kullanılmıştır. Rubriğin geliştirilmesi sürecinde araştırmacılar öncelikle rastsal olarak belirledikleri 60 ilkokul, ortaokul, lise ve kolej misyon cümlelerini çözümlemiş ve bu çözümlenmelere dayalı olarak okulların eğitsel amaçlarına ilişkin alt-kategorileri ortaya çıkartmışlardır. Ardından araştırmacılar bu alt-kategorilere dayalı olarak 11 temadan oluşan rubriği oluşturmuşlardır. Rubrikte yer alan temalar şu şekildedir. [A= bilişsel gelişimi desteklemek; B= sosyal gelişimi desteklemek; C=duygusal gelişimi desteklemek; D=vatandaşlık bilincinin gelişimini desteklemek; E=fiziksel gelişimi desteklemek; F=mesleki gelişimi desteklemek; G=yerel değerlerle bütünleşmek; H=evrensel değerlerle bütünleşmek; İ=manevi değerlerle bütünleşmek; J=güvenli bir çevre; K=ileri teknoloji ile donatılmış okul ortamı]. Araştırmacılar geliştirmiş oldukları rubriğin güvenilirliğini sınamak amacıyla, araştırma konusunda bilgi sahibi olmayan iki uzmandan, okulların misyon ifadelerini rubriğe bağlı kalarak kodlamalarını istemişlerdir. Değerlendiriciler-arası güvenilirliğe ilişkin yapılan bu çalışmada araştırmacılar Cohen kappa katsayısını hesaplamışlar ve iki uzmanın, okulların misyon ifadelerini kodlarken yüksek düzeyde görüş birliğine ulaştıklarını saptamışlardır ($\kappa > .70$). Mevcut çalışmada rubriğin Türkçeye uyarlama çalışması yapılmıştır. Bu amaçla öncelikle bir dil uzmanı rubriği Türkçeleştirmiş, bir başka dil uzmanı ise Türkçeleştirilmiş rubriği yeniden İngilizceye çevirmiştir. Böylece rubriğin Türkçe çevirisinin uygun olduğu görülmüştür. Ardından rastgele yöntemle seçilen 35 okulun misyon ifadeleri, rubriğe bağlı kalınarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu süreçte rubriğe Atatürkçülük” temasının eklenmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Çünkü, çalışma kapsamında farklı bölge ve illerin büyük bir bölümünde Atatürkçülük temasının, yaygın olarak okulların misyon ifadelerinde yer aldığı görülmüştür. Bununla

birlikte veri analizleri esnasında Türkiye’deki resmi genel liselerin misyon ifadelerinde “fiziksel gelişimi desteklemek” ile “güvenli bir çevre” temalarının yok denecek kadar az işlendiği de görülmüştür. Bu nedenle bu iki temanın rubrikten çıkartılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla Stemler ve Bebell’in (1999) 11 başlıklı rubriği, iki temanın çıkartılması ve bir temanın eklenmesi sonucunda on temalı bir versiyona dönüştürülmüştür. Böylece rubrik Türkiye koşullarına uyarlanmıştır. Türkçe uyarlama çalışmaları tamamlanmış olan rubriğin değerlendiriciler-arası güvenilirliğinin sınanması amacıyla bu çalışma kapsamında da Cohen kappa istatistiği kullanılmıştır. Bu amaçla, iki eğitim bilimlileri uzmanından, örnekleme yer alan okulların % 10’una karşılık gelen 35 okulun misyon cümlelerini, rubriğe dayalı olarak kodlamaları istenmiştir. İki uzmanın, okulların misyon ifadelerine ilişkin yapmış oldukları kodlamaların güvenilirlikleri aşağıda yer alan Cohen kappa formülü ile sınanmıştır.

$$\kappa = \frac{\text{Pr}(a) - \text{Pr}(e)}{1 - \text{Pr}(e)}$$

Formülde yer alan Pr(a), iki değerlendiricinin uyuşma oranını, Pr(e) uyuşmanın şans eseri ortaya çıkma olasılığını, (κ) ise Kohen kappa katsayısını ifade etmektedir. Mevcut araştırma kapsamında her bir okul için ayrı ayrı hesaplanan Kappa katsayılarının aritmetik ortalaması .88 olarak saptanmıştır (ranj= 0.74 - 1.00). Kappa katsayısının 0.0 ile .20 arasında olması, uyumun olmadığı; .21 ile .40 arasında olması, orta düzeyde bir uyumun olduğu; .41 ile .60 arasında olması, çoğunlukla uyumun olduğu; .61 ile .80 arasında olması, önemli düzeyde bir uyumun olduğu; .81 ile 1.00 arasında olması ise mükemmel bir uyum olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Landis & Koch, 1977). Dolayısıyla mevcut araştırmada değerlendiriciler arasında mükemmel bir uyum olduğu görülmüş ve kodlama anahtarının güvenilir olduğu karar verilmiştir.

2.4. İşlemler

Örnekleme giren okulların misyon ifadelerine internet üzerinden ulaşılmaya çalışılmıştır. Son yıllarda ‘e-devlet’ uygulamalarının yaygınlaşması ile birlikte kamu kurum ve kuruluşlarının artan oranda kendi web sayfalarını oluşturdukları görülmektedir. Araştırmada örnekleme giren okulların web sayfalarına her bir ilin milli eğitim müdürlüklerinin web sayfaları aracılığı ile ulaşılmıştır. Okulların resmi web sayfaları üzerinden misyon ifadelerine ulaşma süreci 11 Nisan 2011 tarihinde başlanmış ve 2 Haziran 2011 tarihinde son bulmuştur. Bu süre içerisinde okulların resmi web sayfaları tek tek ziyaret edilerek incelenmiştir. Ancak bazı illerde, hedeflenen misyon ifadesi sayısına ulaşılamamıştır. Bunun bir nedeni, bazı okulların web sayfalarının olmaması, diğer bir nedeni ise mevcut web sayfalarının çeşitli nedenlerle erişim dışı olmasıdır. Bu durum, çalışmada veri toplama konusunda önemli bir sorun oluşturmuştur. Ayrıca bazı okulların misyon ifadelerini, web sayfalarında yayınlamadıkları da görülmüştür. Tüm bu zorluklara karşın örnekleme giren 253 okulun misyon ifadelerine web sayfaları üzerinden ulaşılabilmektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın birinci sorusuna nitel veri analiz tekniklerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılarak yanıt aranmıştır. Bunun önemli bir nedeni, içerik analizinin yazılı ve görsel metinlerin analizinde kullanılan yaygın tekniklerden biri olmasıdır. İçerik analizinde araştırmacı “öncelikle araştırma konusuna ilişkin temalar geliştirir ardından veri seti içerisinde yer alan sözcük, cümle ya da resimleri bu temalar altına yerleştirir” (Silverman, 2001: 123). Mevcut çalışmada, örnekleme giren okulların misyon ifadeleri tek tek incelenmiş ve on farklı tema ile eşleşen sözcük ya da cümleler saptanmış, ardından bu sözcük ve cümlelerin frekans ve yüzdeler değeri saptanarak tablolaştırılmıştır. Böylece Türkiye genelinde liselerin hangi eğitsel amaçları öncelikli olarak gerçekleştirmek istedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmada veri toplama yöntemi olarak ‘doküman incelemesi’ yaklaşımı benimsenmiştir. Doküman incelemesi, “araştırılması

hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 140).

Liselerin misyon cümlelerinde yer alan eğitsel amaçlar arasında ortaya çıkan farkın anlamlılığı ise Tek Örneklem Ki-Kare testi ile sınanmıştır. Bu aşamada ortaya çıkan bulguları pekiştirmek amacıyla iki okulun misyon cümleleri blok alıntı yapılarak metin içerisinde sunulmuştur. Araştırmanın üçüncü sorusuna ise Ki-Kare bağımsızlık testi kullanılarak yanıt aranmıştır. Ki-Kare bağımsızlık testinde “değişken(ler)e ilişkin gözlenen frekanslar ile beklenen (teorik) frekanslar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığı test edilmektedir” (Ural ve Kılıç, 2006: 259). Bu amaçla, çalışmanın birinci aşamasında yapılan içerik analizi sonunda frekans değerleri saptanmış olan 10 temanın, bölgelere ve illerin gelişmişlik düzeylerine göre anlamlı fark gösterip göstermediği sınanmıştır. İl düzeyinde yapılan analizler esnasında ise (il x tema) 127 gözenekte (% 60), beklenen değerin beş’ten küçük olduğunun görülmesi üzerine, okulların eğitsel amaçlarına ilişkin değerlendirmeler frekanslar üzerinden yorumlanmış ancak bu farklılıkların istatistiksel anlamlılığı Ki-Kare testi ile sınanmamıştır. Ki-Kare testinde “beklenen değeri beş’ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20’sini aşması durumunda anlamlılık testlerinin yorumlanmasının doğru olmadığı” belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2007: 153).

3. BULGULAR

Araştırmanın birinci sorusuna yanıt bulmak amacıyla resmi liselerin misyon ifadeleri içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu amaçla Strauss ve Corbin’in (1990) ortaya atmış olduğu “daha önceden belirlenmiş olan kavramlara göre kodlama tekniğinden” yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 165). Tablo 2’de resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının frekans ve yüzdeler değeri verilmiştir.

Tablo 2. Resmi Genel Liselerin Eğitsel Amaçlarının Frekans ve Yüzdeler Değeri

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bilişsel Gelişim	163	18.8
Sosyal Gelişim	107	12.3
Duygusal Gelişim	132	15.2
Vatandaşlık Bilinci	97	11.2
Mesleki Gelişim	28	3.2
Yerel Değerler	34	3.9
Evrensel Değerler	61	7.0
Manevi Değerler	88	10.1
Teknoloji Kullanımı	63	7.3
Atatürkçülük	94	10.8
Toplam*	867	100

*Miyon cümlelerinde birden fazla eğitsel amaç yer almasından dolayı, temaların toplamı (867), miyon ifadesine ulaşılan okul sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 2’den izlenebileceği gibi resmi genel liselerin miyon cümlelerinde ifade edilmiş olan eğitsel amaçlar 10 tema altında toplanmaktadır. Bu temaların yüzdeler değeri incelendiğinde ise “bilişsel gelişim” temasının %18.8’lik bir değeri olarak Türkiye’deki genel liselerin en çok gerçekleştirmek istedikleri eğitsel amaç olduğu anlaşılmaktadır. Tüm temalar arasında en az öncelik değeri, %3.2’lik bir değeri ile “mesleki gelişim” teması almıştır.

Araştırmanın ikinci sorusuna yanıt bulmak amacıyla Tek Örneklem Ki-Kare testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonrasında resmi genel liselerinin miyon cümlelerinde gözlenmiş olan eğitsel amaçlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi_{(9)} = 183.30, p < .001$]. Buna göre Türkiye’deki resmi genel liselerin eğitsel amaçları farklıdır. Aşağıda örnekleme yer alan iki okulun miyon ifadeleri, okulların isimleri şifrelenerek verilmiştir. Görüldüğü üzere A okulu, miyon cümlesinde “Atatürkçülük”, “vatandaşlık bilinci” ve “manevi değerler” temalarını öncelikli

eğitsel amaç olarak belirlerken B okulu, misyon cümlesinde “bilişsel gelişim”, “sosyal gelişim” ve “teknoloji kullanımı” temalarını öncelikli eğitsel amaç olarak belirlemiştir. Bu örneklerden hareketle resmi genel liselerin farklı eğitsel amaçlara sahip olduklarına ilişkin ki-kare analizi sonucunun desteklendiği söylenebilir.

Okul A “Misyonumuz öğrencilerimizi, Atatürk ilke ve inkılaplarına¹, Cumhuriyetin temel ilkelerine², Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı¹, Türk milletinin milli, ahlaki, manevi, ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren³; anayasa tarafından belirlenen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, kendi öz benliğini ve kabiliyetlerini bilerek, bunları milletin hizmetinde kullanmayı hedefleyen, yurttaşlar olarak² yetiştirmektedir.

Kodlama: 1=Atatürkçülük; 2= Vatandaşlık bilinci; 3=Manevi Değerler

Okul B “Misyonumuz öğrencilerimizin bireysel yeteneklerini dikkate alarak öğrenmelerini, bilgili¹, becerili ve özgüvenli olmalarını sağlamak; çevresi ile iyi ve olumlu iletişim kurabilen davranışlar kazandırmak²; olaylara çok yönlü ve tarafsız bakabilmelerini sağlamak; çağın gelişen ihtiyaçlarına cevap verebilen, gelişen teknolojiyi izleyip kullanabilen bireyler olarak yetiştirmek³; liderlik özelliklerinin yanı sıra, işbirliği yapan, ekip çalışmalarına önem veren bireyler olmalarını sağlamaktır².

Kodlama: 1=Bilişsel Gelişim; 2=Sosyal Gelişim; 3=Teknoloji Kullanımı

Araştırmanın üçüncü sorusuna yanıt bulabilmek amacıyla resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının coğrafi bölgelere göre dağılım yapısı analiz edilmiştir. Tablo 3’de resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının bölgelere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Resmi Genel Liselerin Eğitsel Amaçlarının Bölgelere Göre Dağılımı (Frekans ve Yüzdeler)

Tema/Bölge	Marmara	Ege	Akdeniz	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	Güney Doğu Anadolu
Bilişsel Gelişim	24 14.7%	22 13.5%	18 11.0%	26 16.0%	22 13.5%	25 15.3%	26 16.0%
Sosyal Gelişim	19 17.8%	10 9.3%	9 8.4%	14 13.1%	18 16.8%	21 19.6%	16 15.0%
Duygusal Gelişim	19 14.4%	20 15.2%	14 10.6%	20 15.2%	24 18.2%	19 14.4%	16 12.1%
Vatandaşlık Bilinci	11 11.3%	10 10.3%	10 10.3%	11 11.3%	18 18.6%	17 17.5%	20 20.6%
Mesleki Gelişim	3 10.7%	5 17.9%	2 7.1%	4 14.3%	4 14.3%	5 17.9%	5 17.9%
Yerel Değerler	8 23.5%	10 29.4%	3 8.8%	2 5.9%	5 14.7%	5 14.7%	1 2.9%
Evrensel Değerler	16 26.2%	13 21.3%	5 8.2%	5 8.2%	6 9.8%	10 16.4%	6 9.8%
Manevi Değerler	11 12.5%	10 11.4%	10 11.4%	12 13.6%	11 12.5%	15 17.0%	19 21.6%
Teknoloji Kullanımı	4 6.3%	8 12.7%	6 9.5%	13 20.6%	10 15.9%	9 14.3%	13 20.6%
Atatürkçülük	11 11.7%	13 13.8%	6 6.4%	10 10.6%	17 18.1%	19 20.2%	18 19.1%

Tablo 3'ten izlenebileceği gibi "bilişsel gelişim" teması ile en fazla İç Anadolu bölgesi (f=26) ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde (f=26) yer alan okulların misyon ifadelerinde karşılaşılmıştır. Buna karşın "bilişsel gelişim" temasına en az Akdeniz bölgesinde yer alan okulların misyon ifadelerinde karşılaşılmıştır. Bununla birlikte "bilişsel gelişim" temasının tüm bölgeler için en fazla öne çıkan eğitsel amaç olduğu da görülmektedir. "Sosyal gelişim" teması ile en çok Doğu Anadolu bölgesinde yer alan okulların misyon ifadelerinde karşılaşılrken (f=21), en az Akdeniz bölgesinde yer alan okulların misyon ifadelerinde (f=9) karşılaşılmıştır. "Duygusal gelişim" teması en çok Karadeniz bölgesinde öne çıkarırken (f=24), en az Akdeniz bölgesinde (f=14) yer alan okulların misyon ifadelerinde gözlenmiştir. "Vatandaşlık bilinci" teması ile en çok Güneydoğu Anadolu bölgesinde karşılaşılrken (f=20), en az Ege (f=10) ve Akdeniz (f=10) bölgelerinde karşılaşılmıştır. "Mesleki gelişim" temasının hemen hemen tüm bölgelerde düşük bir frekans değerleri ürettiği gözlenmiştir (En düşük 2, en yüksek 5). "Yerellik" vurgusunun en çok Ege bölgesinde yer alan okulların misyon ifadelerinde yer aldığı görülmekteyken (f=10), Güneydoğu Anadolu bölgesinde bu temanın en az işlendiği anlaşılmaktadır (f=1). "Evrensel değerler" temasının ise en çok Marmara bölgesinde (f=16) işlenmesine karşın en az Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde işlendiği görülmektedir (f=5). "Manevi değerler" teması ise en çok Güneydoğu Anadolu bölgesinde öne çıkan eğitsel bir amaç olurken (f=19), bu temanın en az Ege ve Akdeniz bölgelerinde öne çıktığı görülmektedir (f=10). Eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin vurgunun en çok İç Anadolu bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesindeki liselerin misyon ifadelerinde yer aldığı anlaşılmaktayken (f=13), bu temanın en az Marmara bölgesinde yer alan okulları misyon ifadelerinde yer aldığı söylenebilir. "Atatürkçülük" teması ise en çok Doğu Anadolu bölgesinde yer alan okulların misyon ifadelerinde yer alırken (f=19) en az Akdeniz bölgesindeki okulların misyon ifadelerinde yer almıştır (f=6).

Tablo 3'den de izlenebileceği gibi resmi genel liselerin eğitsel amaçları bölgelere göre farklılık göstermektedir. Ancak bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının saptanması amacıyla yapılan Ki-Kare bağımsızlık testi sonuçlarına göre [$\chi^2_{(54)} = 51.09, p > .05$] söz konusu farkların anlamlı olmadığı anlaşılmıştır. Buna göre resmi genel liselerin eğitsel amaçları arasında coğrafi bölgelere göre fark yoktur. Tablo 4'de ise resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının bu okulların buldukları ilin gelişmişlik düzeyine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4. Genel Liselerin Eğitsel Amaçlarının Bu Okulların Buldukları İlin Gelişmişlik Düzeyine Göre Dağılımı

Tema/İlin Gelişmişlik Düzeyi	Gelişmiş İl (Gİ) (f)	Gelişmekte Olan İl (GOİ) (f)	Az Gelişmiş İl (AGİ) (f)
Bilişsel Gelişim	68	58	36
Sosyal Gelişim	50	33	24
Duygusal Gelişim	56	54	26
Vatandaşlık Bilinci	44	34	19
Mesleki Gelişim	8	15	6
Yerel Değerler	17	13	4
Evrensel Değerler	33	23	5
Manevi Değerler	42	39	12
Teknoloji Kullanımı	28	22	13
Atatürkçülük	41	33	20

Tablo 4'ten izlenebileceği her üç gelişmişlik düzeyine sahip illerde yer alan resmi genel liselerin öncelikli gördükleri eğitsel amaç, öğrencilerin bilişsel gelişimlerini desteklemektir (frekans değerleri sırasıyla; Gİ=68; GOİ=58; AGİ=36). Buna karşın Tablodan da anlaşılabilceği üzere gelişmiş illerde yer alan liselerin görece en az gerçekleştirmek istedikleri eğitsel amaç öğrencilerin mesleki gelişimini desteklemek iken (f=8), gelişmekte olan ve az gelişmiş illerde bulunan liselerin en az gerçekleştirmek

istedikleri eğitsel amaç yerel değerlerin öğrencilere kazandırılmasıdır (frekans değerleri: GOİ=13; AGİ=4). Tablo 4’de gözlenen farkların istatistiksel anlamlılığı ‘Ki-Kare bağımsızlık testi’ ile sınanmıştır. Buna göre resmi genel liselerin eğitsel amaçları, bu liselerin bulunduğu illerin gelişmişlik düzeylerinden bağımsızdır [$\chi_{(18)} = 16.64, p > .05$]. Başka bir ifade ile farklı gelişmişlik düzeylerine sahip illerde yer alan resmi genel liselerin eğitsel amaçları farklı değildir. Tablo 5’de ise resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının illere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 5. Resmi Genel Liselerin Eğitsel Amaçlarının İllere Göre Dağılımı

İller	Temalar									
	Bilişsel Gelişim (f)	Sosyal Gelişim (f)	Duygusal Gelişim (f)	Vatandaşlık Bilinci (f)	Mesleki Gelişim (f)	Yerel Değerler (f)	Evrensel Değerler (f)	Manevi Değerler (f)	Teknoloji Kullanımı (f)	Atatürkçülük (f)
İstanbul	12	11	10	5	2	4	3	3	4	5
Edirne	7	5	6	3	1	3	7	6	0	4
Çanakkale	5	3	3	3	0	1	1	2	0	2
İzmir	13	5	13	7	1	5	8	4	4	9
Manisa	7	3	6	3	2	5	5	5	3	3
Afyon	2	2	1	0	2	0	0	1	1	1
Adana	7	7	6	4	2	2	4	6	2	1
Osmaniye	5	1	2	2	0	0	0	1	1	1
Hatay	6	1	6	4	1	1	1	3	3	4
Ankara	13	8	8	5	2	2	4	3	8	4
Karaman	9	3	8	3	2	0	0	7	3	1
Aksaray	4	3	4	3	0	0	1	2	2	5
Zonguldak	7	4	8	8	0	1	2	7	2	7
Trabzon	7	7	8	6	3	2	3	5	4	4
Ordu	8	7	8	4	1	2	1	4	4	6
Elazığ	8	9	8	8	1	3	5	7	4	6
Erzurum	12	9	10	7	3	2	4	7	4	10
Bitlis	5	3	1	2	1	0	1	1	1	3
Gaziantep	8	6	3	7	0	0	2	12	4	9
Şanlıurfa	10	5	10	8	3	0	3	6	5	7
Mardin	8	5	7	5	2	1	1	1	4	2

Tablodan da izlenebileceği gibi “bilişsel gelişim” teması İstanbul (f=12), Edirne (f=7), Çanakkale (f=5), İzmir (f=13), Manisa (f=7), Afyon (f=2), Adana (f=7), Osmaniye (f=5), Hatay (f=6), Ankara (f=13), Karaman (f=9), Aksaray (f=4), Ordu (f=8), Erzurum (f=12), Bitlis (f=5), Şanlıurfa (f=10) ve Mardin (f=8) illerindeki liselerin öncelikli eğitsel amacıdır. Buna göre araştırma kapsamında yer alan 21 ilin 17’si (% 81) öğrencilerinin bilişsel gelişimini öncelikli olarak desteklemek istemektedir. Geri kalan dört ilin eğitsel öncelikleri ise şu şekildedir; Zonguldak, “duygusal gelişim” (f=8) ve “vatandaşlık bilinci” (f=8); Trabzon, “duygusal gelişim” (f=8); Elazığ, “sosyal gelişim” (f=9); Gaziantep, “manevi gelişim” (f=12). Buna karşın “mesleki gelişim” teması İstanbul (f=2), Çanakkale (f=0), Manisa (f=2), Osmaniye (f=0), Hatay (f=0), Ankara (f=2), Aksaray (f=0), Zonguldak (f=0), Ordu (f=1), Elazığ (f=1) ve Gaziantep (f=0) illerinin (11 il) en az öncelik verdiği eğitsel amaçtır (% 52). Tablodan da izlenebileceği gibi “Atatürkçülük” teması en çok “Gaziantep” ilinde öncelikli temadır (f=10).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye’deki resmi genel liselerin eğitsel amaçları sorunsallaştırılmıştır. Araştırmada Türkiye’de resmi liselerin eğitsel amaçlarının on farklı tema altında toplandığı görülmektedir. Bulgular liselerin öncelikle öğrencilerinin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla olduklarını göstermektedir. Bu bulgulara dayalı olarak Türkiye’de genel

liselerin eğitsel amaçlarının temel olarak öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemek olduğu söylenebilir. Araştırmada genel liselerin ikincil olarak öğrencilerin vatandaşlık bilinci ile onların manevi değerlerini geliştirmek amaçlarına sahip oldukları da saptanmıştır. Bu bulgular okulların amaçlarını, öğrencilerin “bireysel gelişimi, vatandaşlık bilincinin oluşturulması ve mesleki gelişimin sağlanması” olarak üç başlık altında toplayan Adler’in (1982) sınıflandırmasını ampirik olarak desteklemektedir (Stemler vd., 2011: 411). Bu bulgular yine eğitimin “toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirmek olmak üzere dört işlevinin olduğu” saptamasını da destekler niteliktedir (Fidan ve Erden, 1998: 66).

Araştırmada genel liselerin eğitsel amaç öncelikleri saptanmış ve okullar için hangi eğitsel amaçların öncelikli olduğu ortaya çıkartılmıştır. Mevcut araştırma bulguları Türkiye’de genel liselerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını, görece, toplumsal ihtiyaçların önüne koyduklarına işaret etmektedir. Liselerin eğitsel amaç öncelikleri incelendiğinde “bilişsel gelişimi desteklemek” amacının, diğer tüm eğitsel amaçlardan öncelikli olduğu görülmektedir. Oysa Milli Eğitim Temel Kanununda Atatürkçülük, Türk milletinin milli ve manevi değerleri ile vatandaşlık temalarının öncelikli eğitsel amaç olarak sıralandığı görülmektedir (m. 2). Yapılan bir araştırmada da “genel lise yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere vatandaşlık eğitimi verilmesinin önemli olduğunu düşündükleri ancak bunun gerçekleşme düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır” (Denli, 2005: 133). Liselerin, bilişsel gelişimi öncelikli eğitsel amaç olarak görüyor olmasının bir nedeni iki aşamalı üniversite giriş sınavının öğrencilerin sadece bilgi düzeylerini ve bilgiyi kullanma becerilerini ölçüyor olması olabilir. Oysa Türkiye’de öğrencilerin bir tutum olarak vatandaşlık bilinci ile Atatürkçülük ve milli-manevi değerleri ne düzeyde içselleştirip benimsediklerini ölçen araç, yöntem ve uygulamalar mevcut değildir. Dolayısıyla araştırmada genel liselerin eğitime, öğrencilerin bireysel kapasitelerini ve merkezi ölçme ve değerlendirme sınavlarında rekabet edebilirliklerini güçlendirmenin bir aracı olarak baktıkları ortaya çıkmaktadır. Oysa liseler günlük eğitim ve öğretim pratikleri içerisinde eğitim kanunlarında ifade edilmiş olan vatandaşlık-merkezli eğitsel uygulamaları hayata geçirmekle birlikte (milli bayramlar, anma törenleri, bayrak törenleri vs.), bu tür eğitsel amaçların öğrenciler tarafından ne düzeyde kabul görüp görmediğini ölçmemektedirler. Okulların, öğrencilerin bilgi kapasitelerini geliştirmeyi öncelikli sıraya almalarının bir nedeni yeni-kamu yönetimi anlayışının son yıllarda eğitim yönetimini de etkisi altına alması olabilir (Özdemir, 2005). Yeni-kamu yönetimi anlayışının eğitimi etkisi altına almasının, okulları kendi aralarında rekabet etmeye zorladığı ifade edilmektedir (Finnigan, 2007; Rhim, 2007). Hatta bazı yazarlar okullar-arası rekabetin, ülkeler-arası bir boyuta da taşındığını belirtmektedir (Bolam, 1997). Spring (2008: 230), TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) ve PISA (Programme for International Student Assessment) gibi uluslararası performans göstergelerini, eğitimde artan rekabet ikliminin uluslararası boyutuna örnek olarak göstermektedir. Araştırmada ortaya çıkan bu sonucun temel doğurgusu şudur; okullar öncelikle ve görece öğrencilerine bilgi yüklemesi yapmak ve bu suretle onların bilgi eksenli sınavlarda performanslarını yükseltmek istemektedir. Çünkü okullar öğrencilerinin sergiledikleri performans üzerinden diğer okullar karşısında rekabet avantajı elde etmek ve böylece saygınlık kazanmak istemektedirler.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç Türkiye’deki genel liselerin eğitsel amaçlarının coğrafi bölgelere ve okulların bulunduğu ilin gelişmişlik düzeyine göre farklılık göstermediğidir. Okullar hangi bölge ya da hangi gelişmişlik düzeyinde yer alıyorsa olsun, eğitsel amaçları bakımından farklılık göstermemektedirler. Bu durum Türkiye’deki resmi genel liselerin eğitsel amaçları üzerinde yaygın ve ortak bir kültürün var olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Resmi genel liseler ülke çapında ortak eğitsel amaçlara sahiptir. Bu amaçların başında öğrencileri bilişsel, sosyal ve duygusal yönden geliştirmek gelmektedir. Bu sonuca dayalı olarak okulların, bakanlık merkezinden belirlenmiş olan eğitsel amaç önceliklerinin aksine öğrencilerini, kendi belirledikleri amaçlar doğrultusunda yetiştirme arzusunda oldukları söylenebilir. Bu durum eğitimde yerelleşme eğiliminin en azından okulların amaçlarını belirleme düzeyinde gerçekleşme sürecine girdiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Stratejik planlarda yer alan misyon ifadeleri, okullara kendi eğitsel amaçlarını ve görev tanımlarını (misyonlarını) belirleyebilme özerkliği tanımaktadır. Bu durum bir anlamda Türkiye’de uzun yıllardır il yönetimlerine (valiliklere) tanınan ve yerinden yönetim uygulamalarının bir türü olan “yetki genişliği ilkesinin” okullara da uyarlanması anlamına gelmektedir. Yetki genişliği

ilkesinin okullara uyarlanması, okulları özerkleştirebilir. Okulların kendi eğitsel amaçlarını belirleyebilme özerkliğine sahip olmaları idari ve mali yönden özerkleşmeleri sürecini de hızlandırabilir. Okulların idari özerkliğinin sağlanmasının daha demokratik okul ikliminin gelişmesine de yol açabileceği düşünülebilir. Ancak okulların mali yönden özerkleşmesi eğitim ve öğretimin niteliği üzerinde bazı olumsuzluklara yol açabilir. Çünkü mali özerkleşme, okulları kendi mali kaynaklarını yaratmaya zorlayabilir. Bu ise okul yöneticilerinin zamanlarının büyük bir bölümünü okul işletmeciliği konularına ayırmalarına ve eğitim-öğretim etkinliklerini ikincil bir yere koymalarına neden olabilir. Bu nedenle bu çalışma kapsamında okulların idari özerkliği önerilmekte, buna karşın mali özerkliği önerilmemektedir.

KAYNAKLAR

- Apple, M. W. (1995). *Education and power*. (2nd Ed.). London: Routledge.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler*. (7. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Balcı, A. (2009). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (2. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ballantine, J. H. & Spade, J. Z. (2008). *Schools and society: a sociological approach to education*. (3rd Ed.). London: SAGE Publication.
- Barton, L., Meighan, R. & Walker, S. (1980). *Schooling ideology and the curriculum*. England: Falmer Press.
- Bennett, K. P. & LeCompte, M. D. (1990). *How schools work: sociological analysis of education*. New York: Longman Publishing.
- Bolam, R. (1997). Management development for headteacher. *Educational Management and Administration*, 25(3), 265-283.
- Bourdieu, P. & Passeron, J. C. (2000). *Reproduction in education, society and culture*. (2nd Ed.). London: SAGE Publication.
- Bowles, S. & Gintis, H. (1976). *Schooling in capitalist America*. London: Routledge and Kegan Paul Ltd.
- Brown, F. & Hunter, R. C. (1998). School-based management: involving minority parents in shared decision making. *Urban Education*, 33(1), 95-122.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (7. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Chapman, P. (1986). *The sociology of schools*. New York: Tavistock Publications.
- Denli, E. U. (2005). Genel lise yönetici ve öğretmenlerinin genel liselerin amaçlarının gerçekleşme düzeyi hakkındaki görüşleri (Mersin merkez ilçe örneği), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Diñçer, B., ve Özasan, M. (2004). İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması. Ankara: DPT, BGYUGM.
- Eskeland, G. S. & Filmer, D. (2007). Autonomy, participation and learning: findings from Argentine schools, and implications for decentralization. *Education Economics*, 15(1), 103-127.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Finnigan, K. S. (2007). Charter school autonomy the mismatch between theory and practice. *Educational Policy*, 21(3), 503-526.
- Giroux, H. A. (1981). *Ideology, culture and the process of schooling*. London: Falmer Press Ltd.
- Giroux, H. A. (1989). Schooling as a form of cultural politics: toward pedagogy of and for difference. In Henry A. Giroux. & Peter McLaren (Ed.). *Critical Pedagogy: the state and cultural struggle*. Albany: State University of New York Press.
- King, J. E. (1984). The purpose of schooling for African American children: including cultural knowledge. In Etta R. Hollings, Joyce E. King . & Warren C. Hayman (Eds.), *Teaching Diverse Populations* (pp. 25-60). Albany: State University of New York Press.
- Luengo, J., Sevilla, D., & Torres, M. (2005). From centralism to decentralization: the recent transformation of Spanish education system, *European Education*, 37(1), 46-61.
- Landis, J. R. & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159-174.
- McLaren, P. (1998). *Life in schools: an introduction to critical pedagogy in the foundations of education*. (4th Ed.). Boston: Addison Wesley Longman Inc.
- MEB. (2011). *Milli eğitim istatistikleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Resmi İstatistik Programı Yayını.

- Meyer, J. W. (1977). The effects of education as an institution. *American Journal of Sociology*, 83(1), 55-77.
- Özdemir, M. (2005). *Kamu işletmeciliği yaklaşımının eğitimdeki yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. TODAİE, Ankara.
- Phillips, R. (2003). Education policy, comprehensive schooling and devolution in the disUnited Kingdom: an historical 'home international' analysis. *Journal of Educational Policy*, 18(1), 1-17.
- Rhim, L. M. (2007). The politics of privatization practice an analysis of state initiated privatization via school restructuring statutes in two districts. *Educational Policy*, 21(1), 245-272.
- Schmuck, R. (1984). Characteristics of autonomous schools. In David Hopkins & Marvin Wideen (Ed.). *Alternative perspectives on school improvement*. Philadelphia: Palmer Press.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. London: SAGE Publication.
- Spring, J. (2008). Research on globalization and education. *Review of Educational Research*, 78(2), 330-363.
- Stemler, S. E. & Bebell, D. (1999). *An empirical approach to understanding and analyzing the mission statements of selected educational institutions*. Paper presented at the meeting of the New England Educational Research Organization, Portsmouth, NH.
- Stemler, S. E., Bebell, D. & Sonnabend, L. A. (2011). Using school mission statements for reflection and research. *Educational Administration Quarterly*, 47(2), 383-420.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zanten, A. V. (2002). Educational change and new cleavages between head teachers, teachers and parents: global and local perspectives on French case. *Journal of Educational Policy*, 17(3), 289-304.

Extended Abstract

Schools can be defined as the organizations which aim to achieve the educational purposes. One of the basic functions of the school is to transfer the cultural knowledge of the society to new generations (King, 1984: 25). The debate on the functions of schooling can be examined under two headings. The traditional approach on schooling argues that schools should play a crucial role in construction of democratic society; on the other hand, radical education theorists think that schooling contributes to re-production of the hegemonic relations which exist in the society (Giroux, 1989: 129). This debate reveals the ontological questions on the schooling. The analyzing of the purpose statements of the basic educational laws of the countries may be a determining data to understand why the schools exist. It can also be thought that there could be strict relations between the public administration regime and the purpose statements of the educational laws. For example, it is said that in France where public administration system has rigid centralistic features, educational purposes do not take the geographical, cultural and ethnic localness into consideration (Zanten, 2002). However, in the United States where the public administration system is decentralized, minority groups has the opportunity to actively participate in the school decisions after the development of the 'school-based management' (Brown & Hunter, 1998). The trend which aims to involve the parents in school management increased after the decentralization of public administration systems in many countries (Eskeland & Filmer, 2007; Luengo, Sevilla & Torres, 2005; Phillips, 2003). With the decentralization process of the public administration, schools become more autonomous. With the school autonomy, school stakeholders gained power to determine their own educational purposes. Educational purposes of the schools can be seen in the mission statements which is a part of strategic plans of the schools. Therefore, present study was designed to reveal the educational purposes of the general public high schools by examining the mission statements across Turkey.

The present study was carried out with the mixed research design which includes qualitative and quantitative research paradigms (Balci, 2009). The target population of the study composed of 3327 general public high schools' mission statements. The sample was drawn randomly from the population by using stratified sampling techniques and consisted of 357 general public high schools. Because of some technical obstacles only 253 mission statements were reached. In the study "coding rubric", which was developed by Stemler and Bebell (1999) and adapted to Turkish by the present researcher for the present study, was used. It has ten different themes including (a) foster cognitive development, (b) foster social development, (c) foster emotional development, (d) foster civic development, (e) foster vocational preparation, (f) integrate into local community, (g) integrate into global community, (h) integrate into spiritual community, (i) using and improving

technology usage at school (j) absorb Kemalist ideology. The inter-rater validity of the Turkish version of the rubric was tested with Cohen's kappa coefficient and found that the rubric was highly valid ($\kappa > .88$). In order to collect the data, school web pages were visited one by one and schools' mission statements were tried to be reached. Because the study was mixed type, qualitative and quantitative data analyzing techniques were conducted consecutively. In the first phase of analyzing the mission statements, content analyzing technique was used in order to categorize the schools' educational purposes and chi-square test was used to understand whether the observed differences were statistically significant or not. At the same time two school mission statements which have different educational purposes were presented as a direct quotation. In order to find out if there were any significant differences between schools' educational purposes across geographical region and provinces in different level of development level, chi-square test of independence was conducted.

The findings showed that the coding rubric, which was adapted into Turkish in the current study, could be useful tool for analyzing the mission statements of general public high schools in Turkey. In the research it was seen that the primary educational purpose of the general high schools was to foster students' cognitive development. And it was also understood that the least desired educational purpose was to foster students' vocational preparation. Chi-square test showed that the difference among the educational purposes was significantly different. On the other hand, the analyses which focused on if the observed differences between educational purposes of the schools across different geographical region and the provinces did not found any significant differences.

These results imply that the schools mostly expect their students to be cognitively potent. The reason behind this trend can be explained by the central-measurement and assessment exams. Because these exams influence the students' future, schools try to make the students to be well-informed. Students' successes in these exams also increase schools' prestige in their region. The findings also indicated that educational priorities were the same among the schools located in different geographical regions and provinces. This finding implies that there is a common view and beliefs among the purposes of the schooling across the country.

Kaynakça Bilgisi

Özdemir, M. (2013). Resmi genel liselerin eğitsel amaçlarının "misyon" cümlelerine dayalı olarak çözümlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 281-293.

Citation Information

Özdemir, M. (2013). Analysis of educational purposes of general public high schools based on "Mission" statements. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 281-293.